

Ervaringsgericht poëzieonderwijs

dr. Jeroen Dera
Radboud Universiteit Nijmegen
www.jeroendera.nl

Poëzieonderwijs als 'probleem'

Leerlingen: moeilijk voor poëzie te winnen

Docenten: geen grootgebruikers van poëzie

Lesmethodes: heel vormgericht; mogelijkheid van 'juiste' interpretatie

Een leerling uit 4 vwo over poëzie (1)

I: Ja, oké, misschien dat je het nog gaat krijgen dan. Vind je poëzie wel interessant in hoeverre je het al hebt gehad?

[2 seconden stilte]

P: Nee ik vind het ehh zelf een beetje omslachtig om dingen zo op te schrijven

I: Oké. En stel nu dat jij leraar bent en moet uitleggen wat poëzie is, wat zou je dan vertellen? Dus wat is poëzie volgens jou?

[2 seconden stilte]

P: Ja een beetje ehhm ja 't is of rijmend iets opschrijven of een beetje omslachtig iets opschrijven, dus ja zo'n haiku bijvoorbeeld is met allerlei verschillende eh lettergrepen, maar je meestal is poëzie ook met hele rare woorden enzo

Een *Goodreads*-gebruiker over poëzie

Ik ga dit boek geen rating geven, want mijn concentratie en geduld zijn duidelijk niet geschikt voor het concept Poëzie.

Een leerling uit 4 vwo over poëzie (2)

I: Ehm goed, dan gaan we effe naar een volgend onderdeel. Probeer je iemand voor te stellen die poëzie als hobby heeft, dus je stelt je een beeld voor van iemand die poëzie als hobby heeft. Wat zie je dan voor je? Wat voor persoon?

P: Ehmm, iemand met een bril op – een echt dichter of iemand die het gewoon als hobby heeft? Ja

I: Iemand die het als hobby heeft ja, iemand die het als hobby heeft.

P: Ehh, ik zou zeggen iemand met een bril. Misschien een baardje, klein baardje.

Een leerling uit 4 vwo over poëzie (3)

I: En kun je ook een beetje het uiterlijk beschrijven?

P: Eh ja, ik denk relatief ehh ziet er oud uit, dus misschien een beetje ehhh witte witte baard of zoiets dergelijks of witte haren ofzo ehhhm [1 seconde stilte] ja ehh ja dat denk ik en ehh een beetje rimpels misschien, niet zo heel veel, maar [2 seconden stilte] ja gewoon zoiets dergelijks

I: Ja, dus sowieso wel echt een ouder iemand denk je aan

P: Ja ja een ouder iemand

Docenten en poëzie

- *Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen onder 225 leraren*
 - 98% van de docenten vindt poëzieonderwijs belangrijk
 - 84% van de docenten is ontevreden over het eigen poëzieonderwijs
 - 92% van de docenten weet zich weinig raad met verschillen tussen poëzielezers
- Docenten lezen zelf weinig poëzie, en al helemaal weinig recente bundels
- Uit onderzoek van Daniel Xerri weten we dat *modelling* cruciaal is voor een effectieve poëziedidactiek.

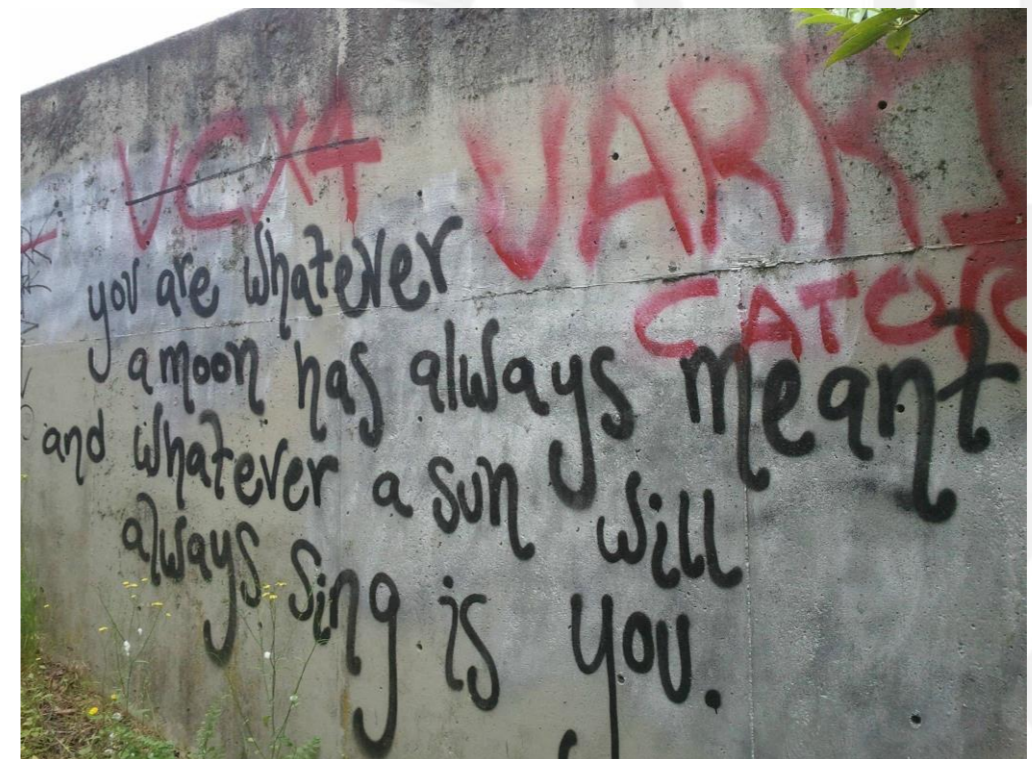
Lesmethodes en poëzie (1)

Laagland, literatuur en lezer		Dautzenberg: literatuur, geschiedenis en theorie	
Auteur	Aantal gedichten	Auteur	Aantal gedichten
Herman Gorter	4	Constantijn Huygens	9
Gerrit Komrij	4	Adriaan Roland Holst	8
Rutger Kopland	4	Paul van Ostaijen	7
Gerrit Kouwenaar	4	Hendrik Marsman	6
K. Michel	3	Rutger Kopland	6
Martinus Nijhoff	3	J. Slauerhoff	5
Piet Paaltjens	3	Lucebert	5
Mustafa Stitou	3	Hiëronymus van Alphen	4
Hiëronymus van Alphen	2	J.H. Leopold	4
H.H. ter Balkt	2	Martinus Nijhoff	4
G.A. Bredero	2	Leo Vroman	4
C. Buddingh'	2		
P.C. Hooft	2		
Hendrik Marsman	2		
Paul van Ostaijen	2		

Lesmethodes en poëzie (2)

- Focus op *vormkenmerken*: rijm, metrum, stijlfiguren, beeldspraak
- Focus op *parafraserende interpretatie*: ‘wat bedoelt de dichter met regel x?’
- Nauwelijks ruimte voor leeservaringen
- Nauwelijks ruimte voor gebruikscontexten van poëzie

Gebruikscontexten

Gebruikscontexten in de les: domeinoverstijgend poëzieonderwijs

Ode aan het rijbewijs

In de trein schrok een vrouw
toen ik naast haar ging zitten.
Ze gaf mij een nieuwe psychische ziekte:
mijn kleur.

In een andere coupé
schrok de man naast wie ik ging zitten.
Hij gaf mij een andere psychische ziekte:
de trein.

Bij aankomst
kon ik het station niet vinden.
Het was al in een psychische ziekte veranderd
en ergens tussen de mijne verdwenen.

Rodaan Al Galidi

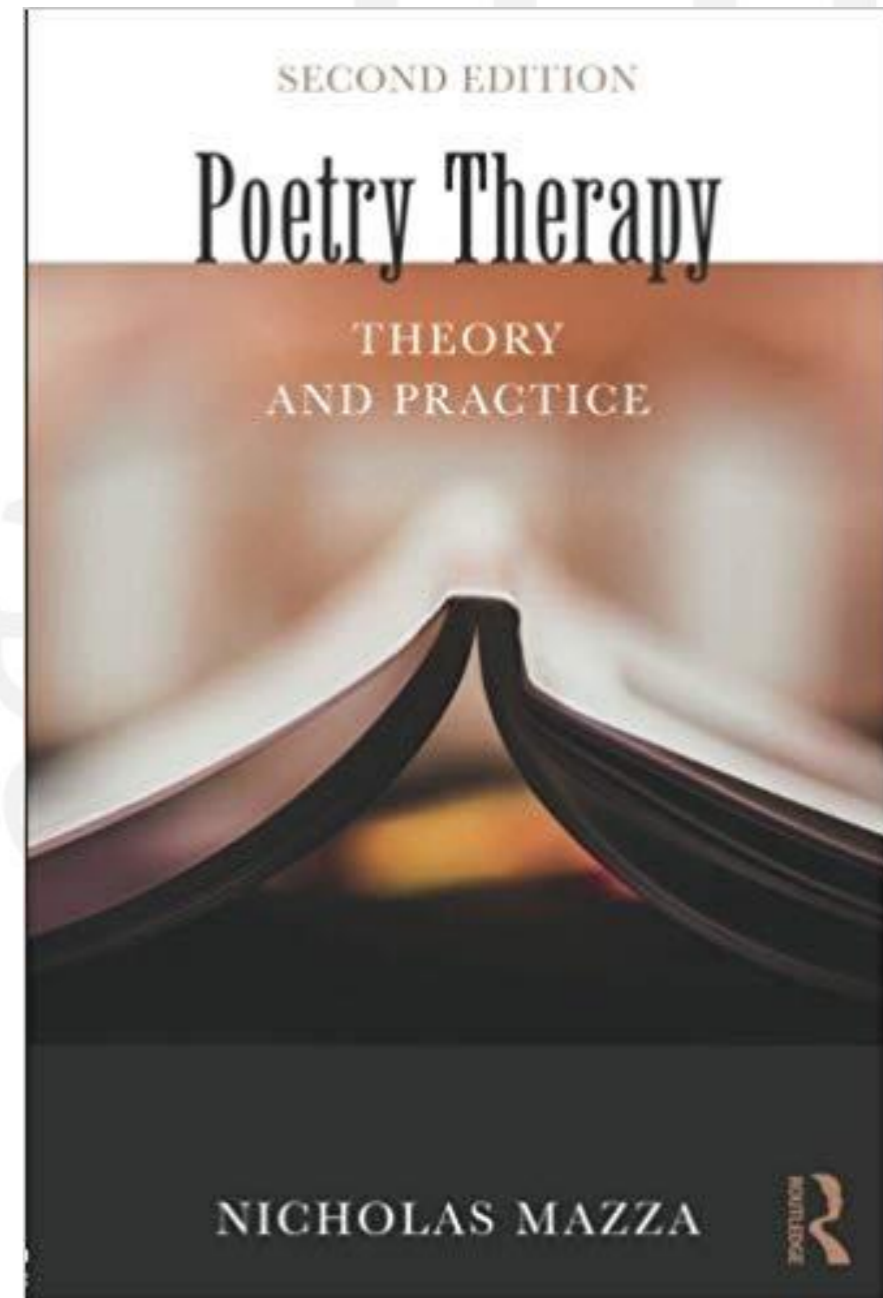
Ervaringsgericht poëzieonderwijs

- **RES-model:**

Receptive – de lezer recipieert de literaire tekst

Expressive – de lezer zet de leeservaring om in een eigen creatie

Symbolic – de lezer-schrijver sluit de beleving af door middel van performance / ritueel

De didactiek van *Woorden temmen: van kop tot teen*

Vooraf: een persoonlijke reflectie van een van de auteurs over de regel / het beeld dat het meest voor haar/hem betekende

- LEES: een vraag over de ervaring die het gedicht oproept bij de lezer
- DENK: een discussievraag naar aanleiding van het gedicht
- DOE: een activiteit die de lezer naar aanleiding van het gedicht kan ondernemen
- SCHRIJF: een creatieve schrijfmogelijkheid gerelateerd aan het gedicht of de bijbehorende leeservaring
- WEET: een literatuurtheoretisch concept dat de interpretatie verder kan verdiepen
- MEER: extra informatie naar aanleiding van het gedicht, de dichter en/of de context

- *Ga naar www.menti.com
en gebruik de code
5489 1422*

Winterlake

Vanop de steile helling waar ik stond
Wachtte ik tot het winter werd
Het water daalde en jij wellicht
Zonder het te weten de kom inzwom
Pas weer terug kon keren in de zomer

Soms kwam je even boven
Smeekte me steeds met je ogen
Je vrij te laten en terug te brengen
In de stroom die je zonder opzet verliet
Ik zal het doen zei ik als jij me zweert

Dat je terugkeert elke winter weer
Ik keek hoe je uit het water sprong
Naar ik dacht om dichterbij te zijn
Dan terugviel de lippen opende
Maar niets zei omdat de adem je ontbrak

Zelf met *Woorden temmen* aan de slag?

- <https://docs.google.com/forms/d/1kICUQ4GyfTX1JobktjHjugPBt0KOg8MQ9LbDmaEFPS8>

